

tők irodalmilag is értékes szindarabokat műsorra.

A megszállás éveit alalt a Magyarországból importált társulatokkal az itteni műkedvelő színjátszás nem bírta a versenyt és csendesen haldokolva tengődött. Legjobb vajdasági magyar színjátszó erőink vagy elhallgattak teljesen, vagy beálltak messzi vidékek vándortársulataiba és ott használták fel színjátszóit tapasztalataikat. Természetesen a színeszet közlegényeknek sorait szaporították elsősorban, mert a magyar színészkarai rendszer a sztárok tündöklésének világa volt és lemarták a vidéki kezdőket.

Most a népfelzabáló háboru győzelmének eredményeképpen a vajdasági Magyar Népszínház megindítására is sor került azon jogegyenlőség alapján amelyet minden becsületesen építő nép élvez az új demokratikus Jugoszláviában. Az autonóm Vajdaság Népképviselőtény Elnöksége komoly anyagi segítséget nyújtott a Magyar Népszínház működésének megkezdéséhez. A Vajdasági Magyar Kulturszövetség pedig a színésztszultat összeállítása és a Népszínház tanácsokkal, utbaigazításokkal való ellátása érdekében színügyi bizottságot létesített. A tszultat megszervezését a Népszínház

intézősége a színügyi bizottság javaslataival megegyezőleg intézte.

A vajdasági magyarság új színháza egyelőre nem élvezi az idősebb és gyakorlottabb színházemberek támogatását. Fialat erőkkal és a mai szellemnek megfelelő programmal kezdi meg működését. A színház intézősége mindent elkövet, hogy a legkorszerűbb népi és demokratikus szellemű színműveket szerezzze be. Az intézőség tisztában van azzal, hogy új feltörekedett dolgozó rétegek is fogják látogatni ezt az új szellemű színházat, s ezért klasszikuókat játszik majd azoknak a népi rétegeknek, akik eddig nem láthatták a színműirodalom régi remekeinek talán egyikét sem. A jugoszláv színműirodalom legjelesebbjeinek bemutatásával pedig az ittlő népek testi megértését fogja elősegíteni.

A fiatal együttes nagy tervvel és nagy reményekkel indul. Ma még több az akadály előtte, mint az ígérés sima ut, de vállalja a munkát. Ezt a lelkes munkát akkor koronázza majd tökéletes siker, ha nemcsak az együttes, de a magyar színházlátogató közönség is a legnagyobb lelkesedéssel és megértéssel támogatja munkáját.

Latak István

EGY SZÍNHÁZI BEMUTATÓRÓL

Eszteendő óta figyelve a magyar színjátszás vergődését, számtalanszor föltettük a kérdését: meddig bolyong a színész, a rendező és a közönség a színpadi irodalom vadhajításai között; meddig fertőzi a délibábos, hazug romantika a nép lelkét s meddig tart még az az idő, amikor a kriminalisztikától, a nagyzásai hoborttól és a történyemhamisítástól földuzzadt szenny irodalom uralja a színpadot. A kritika éles hangja ellenére az üzleti alapon berendezkedett színházi üzérkedők mindig a »közönség« kivánsága-

ira hivatkoztak, hogy az ő, tömött-zsebbü közönségüket kiszolgálják, továbbra is tartották, pénzzel és lepénzelt sajtóval védelmezték léha ope-rettektől hemzsegő színházkulturájukat (?).

A háboru hamuja betemette ezt a megromlott és megrontott színházi életet. Az őszi évad küszöbén megnyílt új színházak már új szellemet hoztak: egészségesebbet, tartalmasabbat és kulturában, követelményekben gazdagabb, mint a múlt repertoárjai. Nem az ócsó szórakoztatást, gond-

üzést szolgálja, mert ilyesmire ma nincs pénz sem idő, hanem a tanulás és a tanítás nagy főadatát. A mai színház komoly fegyelmet, fölkészültséget és haladó szellemet követel művelőjétől, a színésztől, rendezőtől, dramaturgtól, sugótól: a színház minden dolgozójától. És ezek hivatottak ma arra, hogy visszavezessék a színháztól rég eltávolodott közönséget a színházhoz.

Szabadkán, a műkedvelés sokszor emlegetett otthonában két színház nyitott kaput. A magyar és a horvát népszínház. Két együttes egymás mellett, — nem is egymás mellett, hanem együtt. Programjuk, célkitűzéseik azonosak s együttesen, egy színpadon dolgoznak a közös népi főadatok megoldásáért.

A vajdasági Magyar Népszínház fiata: együttese Balázs Béla, a Szovjetunióból hazatért európai hírvagyardramaturg és színpadi író »Boszorkánytánc« című drámáját mutatta be nyitódarabként. Jó választás volt: méltóbb megnyitót nem is találhattak volna a mai színműrodalom legjobbjai között sem. A dráma a mában él: éppen azt az időt és küzdelmet jelenti, amely hat esztendőn keresztül a szemünk előtt zajlott s amelynek szereplői, szenvedői voltunk mi is, valamennyien.

A jugoszláv népfőszabadtó harc legizgalmasabb éveit vette tollára a szerző. Mindenütt az idegháboru, a fegyverek tüze lobog. A keleti fronton megfordult a szerencse kereke: a németek hátrálnak az orosz elöl s ez a nagy történelmi tény megbontja a tengelyhatalmak egyensúlyát. A szerbiai kis városkában, Mrkonjicsgrádban két tűz között él a nép. Az oroszok a megszállók, de a németek is közel vannak s mindenáron meg akarják kaparintani a kulcspozíciót. Az olasz várospanarcsnok (Marinetti) minden eszközt fölhasznál arra, hogy megszálló uralmát biztosítsa; a német ve-

zérkari tiszt (Wernigerode) pedig a partizánok felé keres kapcsolatot, hogy az ingadozó olaszokat kinyomja a városból s a porosz szoldadeszkanak készitse elő a talajt. A nagy dolgok igazodásában, amikor környes körül reng a föld, szinte jelentéktelenné zsugorodnak a magyar tisztecske (Fogács báró) udvarogatása, virágcsokra és a Janus-arcu usztasa pogármester, Kurjácovics haláltánc a két szövetséges között. A dráma hőse a leigázott nép gyermeke (Milica tanítónő) aki keményen állja a ravasz olasz ezredes és a magaskulturájú német tudós-százados ostromát. Ebben a szörnyű tűzben, a falu népe, minden gyermeke élet-halál között lebeg s remegő, de biztos kézzel viagyáz a partizánmegalom helyi irányítója: a mechanizált halál árnyékában imbolygó öregasszony. A szerző itt misztifikációhoz folyamodik: az ég szabadságvágyában regéket mesél, hősököt idéz, megerősíti a csüggedőket és biztos kézzel vezeti népet a győzelem felé.

A nehéz és komoly fölkészültséget igénylő darab bemutatásával a fiatal együttes beváltotta a hozzáfűzött reményeket. Pataki László von Wernigerode-ja lenyűgöző volt. A német alaposággal dolgozó s a tudomány hordalékain kifinomult intellektuel ridegsége és fölényessége ebben az alakításban fagyasztóan hatott. Szinte érezni lehetett, hogy a mechanizált emberben mechanizált szív él, de nem tökerék. Megy: idegeket örö és embereket, gyermekeket sodor nyugattól keletig. Pataki László játéka éppen e mélységek föltárásában volt élményt nyújtó: ő az együttes igazi, drámai hős-igérete.

Milica tanítónő szerepében Tikvic-kí Mária, az együttes talán legfiatalabb tehetsége mutatkozott be. Első alakítása volt a világot jelentő deszkán s főadatát fiatalos tüzzel, lendülettel és igyekezettel oldotta meg. A nehéz kezdetnek nehéz lépésén jutott

tul ezzel a szerepléssel, s ha játéktípusa még kezdeti stádiumban is van, jó és biztató, hogy helyes irányban fejlődik.

Sántha Sándor Marinetti ezredese élettel teli, jólmegformált alak: igazi színházi levegőt hozott a színpadra. Megelevenítő ereje friss, fordulatos: éppen innen a játék gördülékenysége is. Mindez feledteti a nézővel, az apró zökkenőket.

Az öregasszony szimpatikus a ak-ját Sefcsics Mici jelenítette figyelemreméltó átérzéssel. A harmadik felvonásban jól érvényesült inóm, halk, de mégis dinamikus ható játéka.

Kurjákovics usztasa polgármester a dráma Janus-arcu alakja: ide-oda vergődő, hulló figurája a történelem nagy játékanak. Az volt az érzésünk, hogy ezt az alakot Bóka János a komikum határáig vitte s ezért e kettős lélek rajzát nem tudta megoldani.

A kisebb szerepekben Szabó István (Carracioli örmester) Pozsár Mária (Dusán, a kis tanuló), Németh Rudolf, Nagy Frigyes és Gyapjas János jó munkát végeztek.

A rendezés Pataki László munkája. Balázs Bé a nagy földadatot állított eléje s ezt — a fiatal erők gondos be-tanításával — sikerrel oldotta meg. A darab úgy pergett, hogy a kritikus is a drámai feszültség hatása alá került, de mégis érezte, hogy egy-két kép több tömörséget, életet és alaposabb munkát kívánt. A dráma a legtömörebb műfaj s földolgozása a rendezőtől korrekt és gondos munkát követel.

A siker biztató és ígéretes volt: az eikövetkezendő daraboknál a színész és a rendező majd a szigorúan vett részlet-követelményeknek is eleget tesz. Mert hiszen ezért tanul és dolgozik.

Lévay Endre

URISZÉK 1514.

(Gergely Sándor regénye)

Az Athenaeum kiadásában nemrégien jelent meg a Moszkvából hazatért Gergely Sándor nagy történelmi regénye. A Dózsa-féle parasztlázadás előzményeit igyekszik megvilágítani az író, akinél jobban a »történelem nélküli osztály« — a magyar parasztság történetét senki nem ismeri. Gergely Sándor nem először foglalkozik a magyar falusi proletárság legnagyobb megmozdulásával, amelynek bukása évszázadokra eldöntötte nem csak a jobbágyság szomorú sorsát, hanem egyben kialakította azt a Magyarországot, amely feudális berendezkedésével évszázadokra ki kapcsolódott az európai fejlődésből. 1934-ben a zágrábi »Epoha« kiadásában horvát nyelven jelent meg a »Dózsa-féle parasztlázadás története« című Gergely-tanulmány. Amíg tanulmánya magának a felkeésnek történetét öleli fel, addig az »Uriszék« a felkelés

előtti idők története, pontosabban: a magyar jobbágyság sorsa 1514. előtt.

Petőfi, Ady Endrén és a német történész, Fessler Ignác Aurélon (1756—1839) kívül egyetlen »történelemkutató«, vagy író olyan nem akadt, aki meglátta volna, hogy a magyar történelem nem a kisszámú elnyomók, hanem a hatalmas többség: a nép történelme kellene hogy legyen. Dózsa György emlékét bepiszkították a magyar jobbágyságot tudatlan, vérszomjas fenevadként; az urakat a nemzet és a vallás védelmezőiként állították be. Gergely Sándor regényének egyetlen hőse van: a nép. Az elnyomott, a minden ember jogától megfosztott dolgozó, az urdolgát, hűsvétit és karácsonyi »ajándékot«, háztelekbért, tizedet és papi kilencedet izzadó magyar nép. A magyar paraszt, aki faháncslisztból sütötte kenyé-nyerét és ha éhségében halat vagy